

OECD *Multilingual Summaries*

Education at a Glance 2010: OECD Indicators

Summary in Slovene

Pogled na izobraževanje 2010: kazalniki OECD

Povzetek v slovenščini

- V državah OECD si vlade prizadevajo za učinkovitejše izobraževanje, sočasno pa zaradi naraščajočih zahtev izobraževanja zanj iščejo dodatne vire.
- Publikacija *Pogled na izobraževanje 2010: kazalniki OECD* državam omogoča, da vidijo svoje delo v primerjavi s tistim, ki so ga opravile druge države. V njej je bogat, primerljiv in aktualen seznam kazalnikov o sistemih; ta predstavlja soglasen strokovni premislek o tem, kako mednarodno meriti sedanji položaj v izobraževanju.
- Kazalniki kažejo, kdo se izobražuje, koliko se za izobraževanje porabi in kako sistemi delajo. Prikazujejo obsežen nabor izobraževalnih dosežkov, in sicer s primerjalnim pogledom npr. na delo učencev na najpomembnejših predmetnih področjih ali na vpliv izobraževanja na zaslužke in zaposlitvene možnosti odraslih.

Pogled na izobraževanje 2010: naložbe v prihodnost

Ko države zaradi svetovne gospodarske krize poskušajo uokviriti svoje finance, se v ospredje vnovič postavlja tudi izobraževanje. Po eni strani izobraževanje v večini držav pomeni veliko postavko med javnimi izdatki, po drugi so naložbe vanj bistvenega pomena, če se države želijo dolgoročno razvijati in napredovati ter se odzivati na tehnološke in demografske spremembe, ki preoblikujejo trge dela.

V publikaciji *Pogled na izobraževanje 2010* so podatki in analize, s katerimi se osvetlujeta obe strani enačbe – naložbe in izkupički. Gledano širše, v publikaciji so podatki o celi vrsti izobraževalnih vprašanj, tudi o ravneh dosežkov, dostopu in učnem okolju.

Izobraževanje: naložbe in izkupički

Države OECD v izobraževanje dosti vlagajo. Do terciarne ravni so se izdatki za izobraževalne institucije na učenca oziroma dijaka med letoma 1995 in 2007 v vseh državah povečali, v povprečju za 43 %, in to kljub sorazmerno ustaljenemu številu učencev oziroma dijakov. Na terciarni ravni so se v državah OECD izdatki za izobraževalne institucije na študenta med letoma 2000 in 2007 v povprečju povečali za 14 odstotnih točk, pred tem pa se pet let niso spreminjali. To deloma kaže na prizadevanja vlad, da se s čvrstimi naložbami odzovejo na širjenje terciarnega izobraževanja (**Kazalnik B1**).

Stopnje porabe se po državah močno razlikujejo, tako absolutno kot relativno. Države OECD za izobraževalne institucije porabijo 6,2 % celotnega BDP; poraba obsega od več kot 7 % na Danskem, v Izraelu, na Islandiji, v Združenem kraljestvu in partnerski Ruski federaciji, pa do 4,5 % ali manj v Italiji in na Slovaškem (**Kazalnik B2**).

V sedanjih gospodarskih razmerah je še posebno pomembno pogledati, koliko javnih sredstev se namenja za izobraževanje. Celo v tistih državah OECD, v katerih se za druga področja namenja malo javnih sredstev, javno financiranje šolstva spada med prednostne naloge. V povprečju države OECD za izobraževanje namenjajo 13,3 % celotnih javnih izdatkov, znašajo pa od manj kot 10 % na Češkem, v Italiji in na Japonskem do skoraj 22 % v Mehiki (**Kazalnik B4**).

Javna sredstva, naložena v izobraževanje, se obrestujejo na številne načine, npr. z višjimi davčnimi prihodki. V povprečju v državah OECD človek s terciarno ravno izobrazbo v svoji delovni dobi ustvari za 119 000 USD več davka iz dobička in socialnih prispevkov kot nekdo s srednješolsko ravno izobrazbo. Tudi če odštejemo javna sredstva, s katerimi je bila izobrazba pridobljena, v povprečju ostane 86 000 USD, kar je skoraj trikratni znesek javnih sredstev na študenta terciarnega izobraževanja. Izkupički za družbo so pravzaprav še večji, saj se mnoge ugodnosti, povezane z izobrazbo, ne kažejo neposredno v prihodkih od davka. (**Kazalnik A8**).

Izobrazba pomembno pripomore, da delavci dlje ostanejo med zaposlenimi – to pa je prednost, ki v državah OECD zaradi staranja prebivalstva postaja nujnost. Izboljšuje tudi zaposljivost. V državah OECD je vse od leta 1997 stopnja brezposelnosti tistih s terciarno izobrazbo v povprečju 4-odstotna ali še nižja, za tiste z manj kot srednješolsko izobrazbo pa je večkrat preseгла 10 % (**Kazalnik A6**).

Torej so neizpodbitni dokazi o družbenih in ekonomskih koristih izobraževanja. Hkrati pa preprosto povečanje porabe ni več dovolj. Čedalje več sredstev, ki so bila v preteklem desetletju namenjena za izobraževanje na študenta, se, žal, povsod ne ujema z napredkom pri učnih dosežkih. Kot je generalni sekretar OECD, Angel Gurría, pripomnil v uvodniku k publikaciji *Pogled na izobraževanje*, je v ugotovitvah iz

publikacije “poudarjeno, da bo v izobraževanju potrebnih veliko naporov za to, da bi se znova organizirali tako, kot so se v drugih strokah že morali, da so zagotovili stroškovno učinkovitost.”

Drugi kazalniki v publikaciji *Pogled na izobraževanje 2010*

Poglavje A: Rezultati izobraževalnih institucij in učinki učenja

Ravni izobraževalnih dosežkov so se v zadnjih 30 letih močno izboljšale; to se kaže v različnih ravneh izobrazbe med mlajšimi in starejšimi odraslimi. V povprečju je v državah OECD delež starih od 25 do 34 let z najmanj srednješolsko izobrazbo za 22 odstotnih točk višji, kot velja za stare od 55 do 64 let (**Kazalnik A1**).

Med mladimi (starimi od 17 do 20 let) je v več kot dveh tretjinah držav OECD delež tistih, ki končajo srednjo šolo, presegel 70 %, v devetih državah pa je ta delež najmanj 90-odstoten. V številnih državah, zlasti na Danskem, Finskem, Islandiji in Norveškem je stopnja diplomiranja študentov, starejših kot 25 let, ocenjena na 10 odstotnih točk ali več (**Kazalnik A2**).

Leta 2008 je imelo v 26 državah OECD s primerljivimi podatki 38 % mladih v načrtu diplomo terciarnega izobraževanja tipa A. Delež študentov, ki so imeli take načrte pozneje, kot je tipično, je visok na Finskem, Islandiji, v Izraelu, na Novi Zelandiji in Švedskem, kjer delež diplomantov, starejših kot 30 let, znaša četrtno vseh diplomantov ali več. (**Kazalnik A3**).

V mnogih državah študij na terciarni ravni začne znatno število študentov, vendar jim ne uspe tudi diplomirati. V povprečju je v 18 državah, za katere so na voljo podatki, spodletelo 31 % študentov, tako da niso diplomirali iz nobenega od programov na tej ravni (**Kazalnik A4**).

Učenje se seveda ne konča ob koncu terciarnega izobraževanja; mnogi odrasli se izobražujejo in usposablajo celotno delovno dobo. V obravnavanem letu se je v državah OECD formalnih ali neformalnih oblik izobraževanja udeležilo 40 % odraslih. Odstotek se po državah razlikuje, od več kot 60 % na Novi Zelandiji in Švedskem do manj kot 15 % na Madžarskem in v Grčiji. (**Kazalnik A5**).

Poleg navedenih je v publikaciji *Pogled na izobraževanje 2010* prikazanih še nekaj drugih ekonomskih koristi izobraževanja, npr. razlike v zasluhkih ljudi z različnimi ravnmi izobrazbe. Te so lahko zelo velike: diplomanti terciarnega izobraževanja v dveh tretjinah držav, za katere so na voljo podatki, lahko zaslužijo do 50 % več. (**Kazalnik A7**). Višje ravni izobrazbe so povezane tudi z drugimi socialnimi prednostmi, npr. boljšim zdravjem (**Kazalnik A9**). Proučeni so tudi stroški, ki jih imajo delodajalci z delavci z različno ravno izobrazbe: v povprečju so na območju OECD letni stroški dela za tiste z manj kot srednješolsko izobrazbo 40 000 USD za moške in 29 000 USD za ženske, za delavce s terciarno izobrazbo pa se povečajo do 74 000 USD za moške in 53 000 USD za ženske (**Kazalnik A10**).

Poglavje B: Finančne naložbe in vlaganje v človeške vire v izobraževanju

Kot je bilo že omenjeno, države v izobraževanje veliko vlagajo. Večinoma iz javnih sredstev. V povprečju se v državah OECD primarno, sekundarno in posekundarno predterciarno izobraževanje več kot 90-odstotno financira iz javnih sredstev. Financiranje iz zasebnih sredstev je bolj očitno v terciarnem izobraževanju, znaša pa od manj kot 5 % na Danskem, Finskem in Norveškem do 75 % v Čilu in Koreji (**Kazalnik B3**).

Naslednje skrbno opazovano vprašanje v izobraževanju so šolnine. V osmih državah OECD javne institucije ne zaračunavajo šolnin, v eni tretjini držav, za katere so na voljo podatki, pa je letna šolnina za domače študente tudi več kot 1 500 USD (**Kazalnik B5**).

Kako se sredstva za izobraževanje porabijo? V državah OECD se 92 % sredstev namenja za tekoče stroške v primarnem, sekundarnem in posekundarnem predterciarnem izobraževanju, od tega pa je v vseh državah,

razen v štirih, 70 % namenjenih za plače osebja (**Kazalnik B6**). Strošek plač na učenca, dijaka ali študenta se po državah pomembno razlikuje. V Luksemburgu, Španiji in Švici je npr. desetkrat večji kot v Čilu (**Kazalnik B7**).

Poglavje C: Dostop do izobraževanja, vpis in napredovanje

V večini držav OECD je imel v zadnjem desetletju praktično vsak dostop do vsaj 12-letnega formalnega izobraževanja. Približno v eni tretjini držav, za katere so na voljo podatki, se je delež vpisa 15- do 19-letnikov in 20- do 29-letnikov v zadnjih petih letih ustalil, kar najbrž pomeni, da je dosegel točko nasičenosti (**Kazalnik C1**).

Mobilnost študentov – to je študentov, ki na terciarni ravni študirajo v drugi državi – se še naprej širi. Leta 2008 je bilo več kot 3,3 milijona študentov terciarnega izobraževanja vpisanih zunaj države njihovega državljanstva, kar v primerjavi z letom poprej pomeni 10,7-odstotno povečanje (**Kazalnik C2**).

Prehod iz izobraževanja na trg dela za mlade ljudi ni vedno lahek in v mnogih državah se nekateri starejši najstniki (stari 15 do 19 let) niti ne izobražujejo niti jih ni med zaposlenimi ali brezposelnimi. Njihov delež je od več kot 32,6 % v Turčiji do 2,1 % na Nizozemskem (**Kazalnik C3**).

Poglavje D: Učno okolje in organiziranost šol

V povprečju se v državah OECD za poučevanje branja, pisanja in književnosti ter matematike in naravoslovja namenja 48 % obveznega učnega časa za 9- do 11-letnike in 40 % za učence, stare 12 do 14 let. Za 9- do 11-letnike se delež obveznega kurikulumu, namenjenega branju, pisanju in književnosti ter matematiki in naravoslovju, precej razlikuje, od 16 % na Islandiji do 30 % ali več v Franciji, Mehiki ali na Nizozemskem (**Kazalnik D1**). V primarnem izobraževanju je v razredu povprečno 22 učencev, vendar se število spreminja od 30 ali več v Čilu in Koreji do polovice toliko v Luksemburgu in partnerski državi Ruski federaciji (**Kazalnik D2**).

Plače učiteljev so se med letoma 1996 in 2008 realno povečale skoraj v vseh državah, učitelji pa so večinoma še vedno plačani manj kot drugi posamezniki s podobno izobrazbeno usposobljenostjo. Plače učiteljev z najmanj 15-letnimi delovnimi izkušnjami so v nižjem sekundarnem izobraževanju od manj kot 16 000 USD na Madžarskem in v partnerski državi Estoniji do več kot 98 000 USD v Luksemburgu (**Kazalnik D3**). V javnih nižjih sekundarnih šolah so poučevanju namenjene povprečno 703 ure na leto, pri tem pa jih je v Grčiji in na Poljskem manj kot 520, v Mehiki in Združenih državah Amerike pa več kot 1000 (**Kazalnik D4**).

Nazadnje sta bili v publikaciji *Pogled na izobraževanje* letos proučeni še dve novi temi – o tem, koliko lahko starši za svoje otroke šole izbirajo in kakšno vlogo imajo pri nadziranju šol. Poleg javnih šol so za države značilne tudi različne zasebne izobraževalne institucije. Štiri od petih držav OECD, za katere so na voljo podatki, omogočajo obvezno izobraževanje v javno financiranih in povsem neodvisnih zasebnih šolah. Vendar v praksi le v sedmih državah vpis v javno financirane zasebne šole presega 10 % (**Kazalnik D5**). Večina držav OECD poroča, da imajo starši precej možnosti za sodelovanje pri upravljanju šol in združenj, ki javnim šolam svetujejo. Prav tako večina poroča o predpisih, ki staršem zagotavljajo uradne pritožbene postopke (**Kazalnik D6**).

© OECD 2010

Prevod povzetka ni uradni prevod OECD.

Povzetek se lahko ponatisne, če se navedejo avtorske pravice OECD in izvorni naslov publikacije.

Večjezični povzetki so prevodi strnjenih ugotovitev iz publikacij OECD, ki so v izvirniku objavljene v angleškem in francoskem jeziku.

Na voljo so brezplačno v spletni knjigarni OECD: www.oecd.org/bookshop/

Za več informacij lahko prosite Enoto za avtorske pravice in prevajanje OECD, Direktorat za javne zadeve in komunikacije. Elektronski naslov je: rights@oecd.org, številka telefaksa pa: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Več na spletnih straneh www.oecd.org/rights/

